

Gospodarka rolna a potrzeby ochrony motyli w SOO „Dolina Biebrzy”

Marcin Sielezniew

Instytut Zoologii, Uniwersytet w Białymstoku

Towarzystwo Ochrony Motyli

Gospodarka rolna a potrzeby ochrony motyli w SOO „Dolina Biebrzy”

Siedliska większości gatunków motyli dziennych nie powstałyby/nie przetrwają działalności człowieka (w tym szczególnie użytkowania rolniczego)

ekstensywnego użytkowania

Motylowe „przedmioty ochrony” dla Doliny Biebrzy

czerwończyk fioletek

czerwończyk nieparek

strzępotek edypus

przeplatka matura

Motylowe „przedmioty ochrony” dla Doliny Biebrzy

Szeroko rozprzestrzeniony

czerwończyk nieparek

Czerwończyk fioletek

Lycaena helle

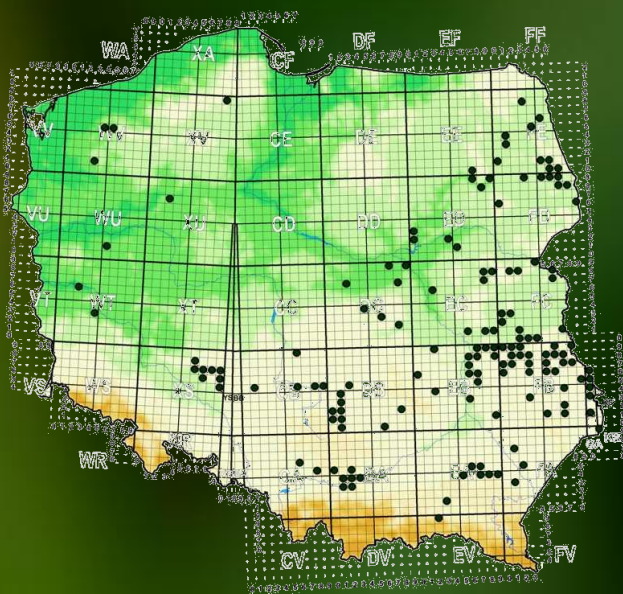

Czerwończyk fioletek

➤ Większość znanych stanowisk w południowej i wschodniej Polsce

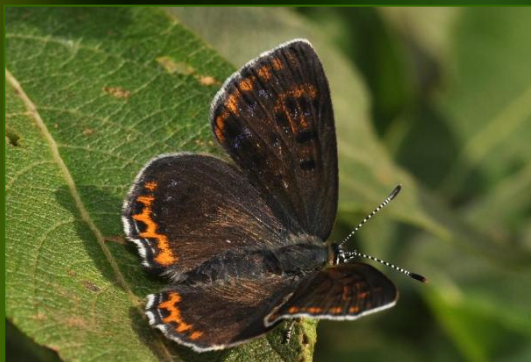
➤ Gatunek higrofilny: wilgotne zbiorowiska łąkowe m.in. podmokłe łąki w dolinach rzek, wiele stanowisk bardzo niewielkich, korzystna jest obecność pewnej ilości krzewów wierzbowych

Czerwończyk fioletek

➤ Pojaw imagines: poł. IV – pocz. VI, poł. VII – poł. VIII (dwa pokolenia).

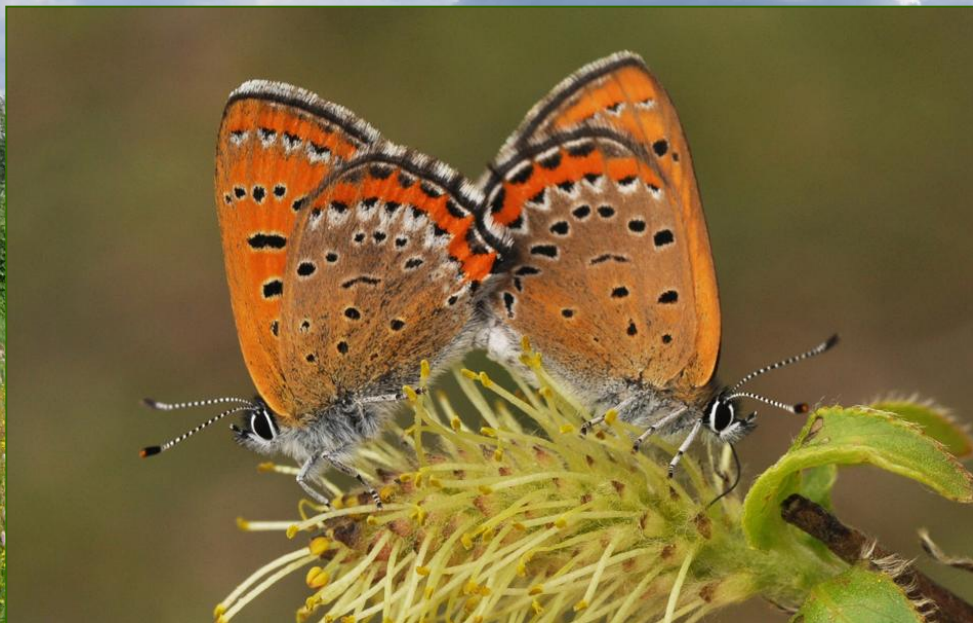
➤ Zachowanie: Lot nisko przy ziemi. Samce ekstremalnie terytorialne, Imagines nocują na krzewach i drzewach.

➤ Rośliny nektarodajne: wiosną odwiedzają m.in. wierzby, niezapominajki, knieć i rzeżuchy, później różne gatunki w tym rdest w

➤ Cechy populacji: Czasem duże zagęszczenie na bardzo niewielkiej powierzchni. Populacje zamknięte, samice nieco mobilniejsze

Czerwończyk fioletek

Monofag związany z rdestem
węzownikiem (*Polygonum bistorta*)

czerwończyk
fioletek

Kluczowe znaczenie
wiatrochronów

Kluczowe znaczenie wiatrochronów

Czerwończyk fioletek

**Użytkowanie powinno
uwzględniać potrzeby
wynikające z cyklu życiowego
gatunku**

Gatunek na wielu
stanowiskach utrzymuje się
latami bez użytkowania
rolniczego

...ale jego sytuacja pogarsza się bardzo szybko w przypadku intensyfikacji użytkowania

Niskie mechaniczne koszenie dokonywane w nieodpowiednim terminie redukuje dostęp do bazy roślin nektarodajnych i powoduje śmiertelność stadiów preimaginalnych

Szkodliwe jest też usuwanie wiatrochronów

Szkodliwe jest też usuwanie wiatrochronów

Co robić aby pomóc czerwończykowi fioletkowi?

- Wprowadzenie małej intensywności wypasu
- Koszenie wysokie (przynajmniej 10cm)
- Opóźnienie koszenia do września (może być koszona raz na kilka lat)
- Koszenie rotacyjne (część powierzchni koszona wcześniej (przełom czerwca i lipca), a część później (we wrześniu))
- Zachowanie istniejących wiatrochronów i bierne lub aktywne kreowanie nowych
- Zaniechanie nawożenia

Negatywne oddziaływanie koszenia łąk w tzw. „Trójkacie” na zagrożony gatunek motyla (nie będący niestety przedmiotem ochrony)

modraszek alkon składa jaja na goryczkę wąskolistną i jego potomstwo pada ofiarą koszenia

przeplatka matura

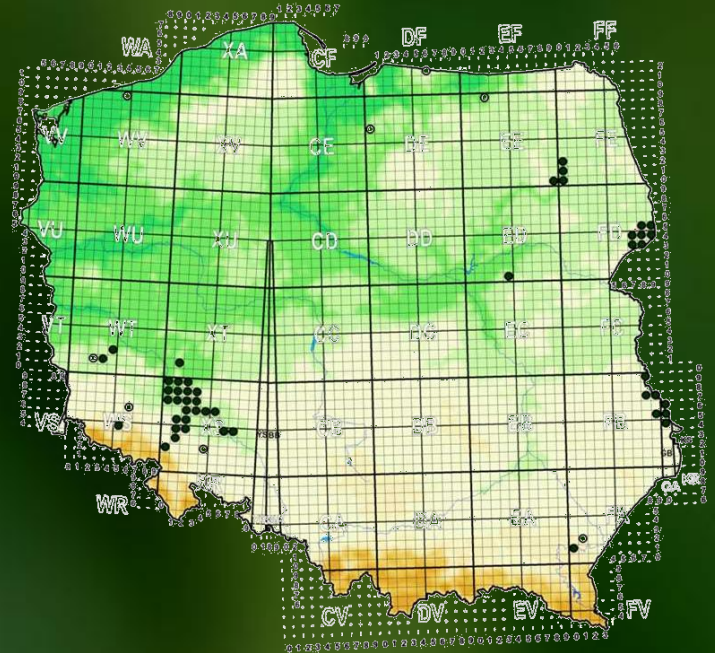
Euphydryas maturna

Przeplatka maturna – rozprzestrzenienie i status

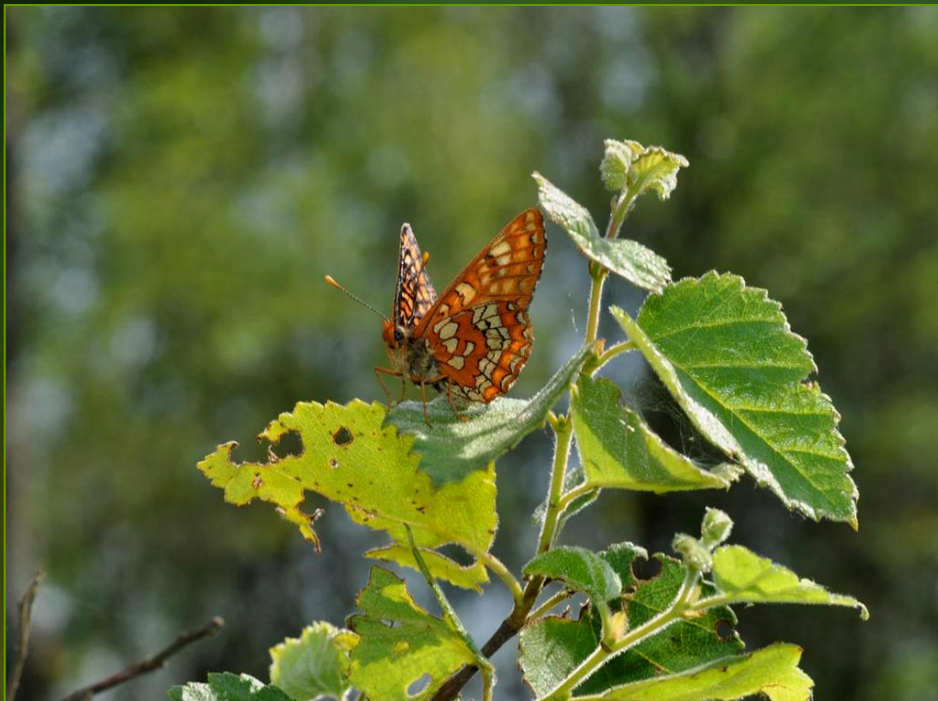

- Zasadniczo gatunek leśny: wilgotne polany w lasach liściastych i mieszanych.
- Wymaga skomplikowanej mozaiki środowisk wilgotnych, mezofilnych łąk albo bagien i lasu, w którym rosną rośliny żywicielskie.

- Zasięg występowania w Polsce nieciągły
- Ostatnio stwierdzony w czterech większych skupieniach: Kotlina Biebrzańska, Puszcza Białowieska, Polesie oraz Dolina Odry w okolicach Wrocławia

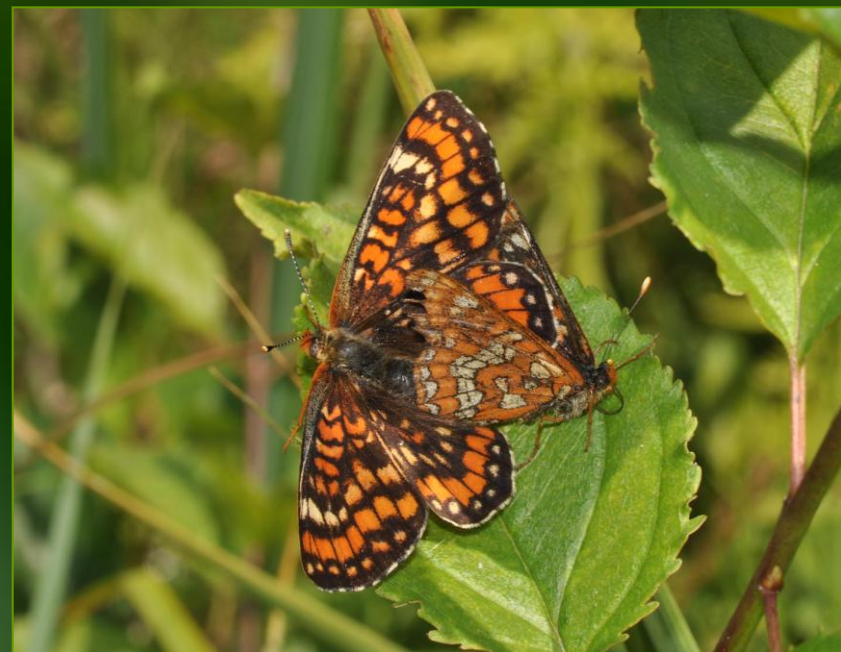
Przeplatka matura – obserwacje imagines

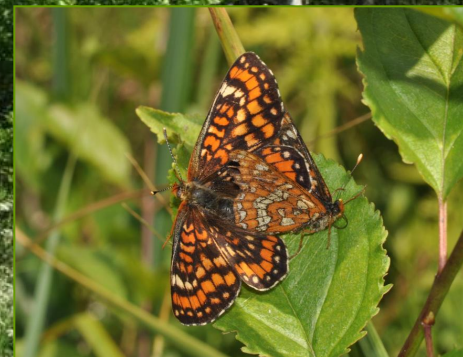
➤ Cechy populacji: Populacje bywają nieliczne i raczej osiadłe (obserwowane przeloty osobników na odległość kilkuset metrów).

➤ Pojaw: połowa VI - koniec VII (jedno pokolenie) lub koniec V – koniec VI

➤ Zachowanie: samce wyczekują na samice na nasłonecznionych krzewach i drzewach.

Przeplatka matura

Przeplatka matura – cykl życiowy

jesion

pszeniec gajowy

**Odkrycie
nowej rośliny
żywicielskiej !**

Odkrycie
nowej rośliny
żywicielskiej !

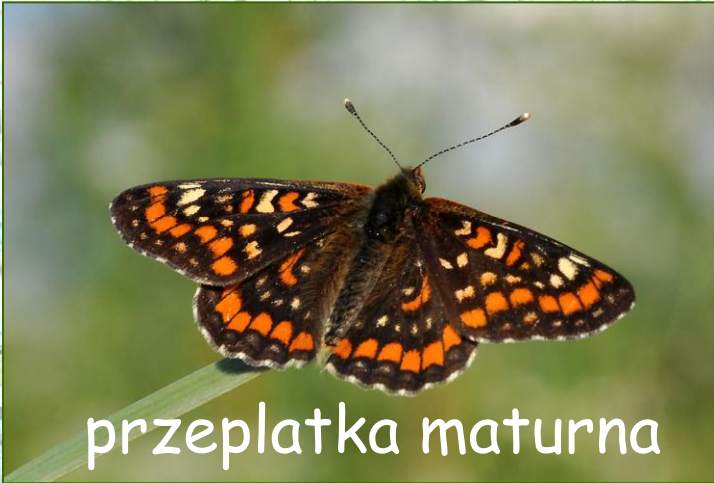
przetacznik długolistny
Veronica longifolia

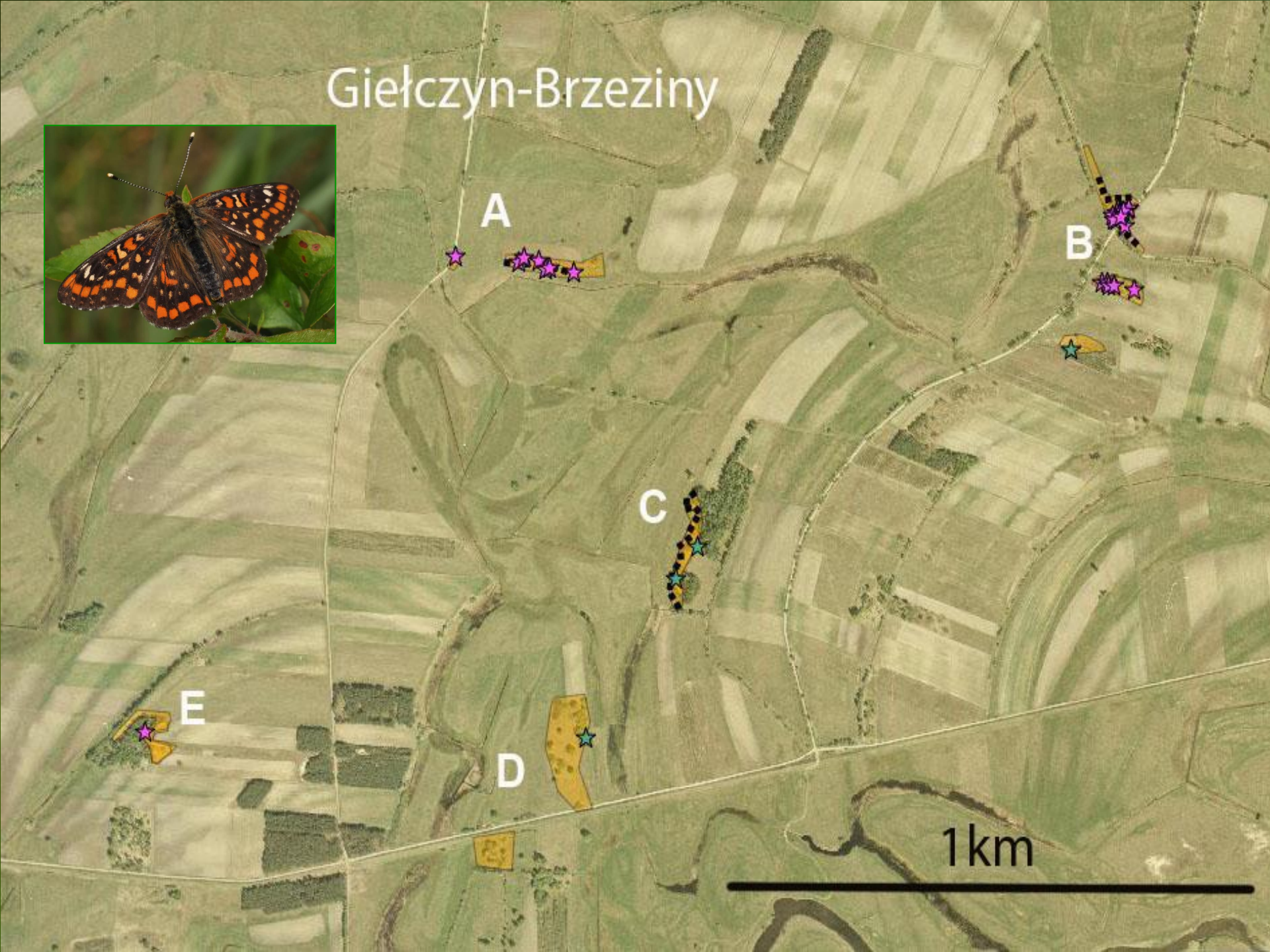
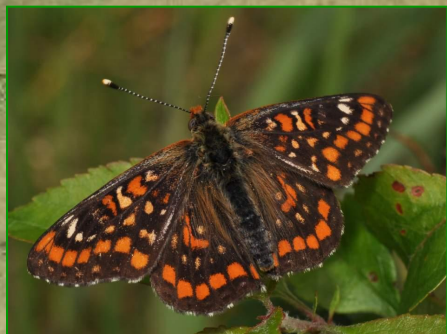
przetacznik długolistny
Veronica longifolia

przeplatka matura

Giełczyn-Brzeziny

A

B

C

D

E

1km

648

707

637

762

763

764

765

766

761

760

756

638

662

Przeplatka matura

Niskie mechaniczne koszenie dokonywane w nieodpowiednim terminie redukuje dostęp do bazy roślin nektarodajnych i powoduje śmiertelność stadiów preimaginalnych, szczególnie w przypadku przetacznika długolistnego

Co robić aby pomóc przeplatce maturnie?

- Pozostawianie niekoszonych pasów wzdłuż zadrzewień i zakrzewień – szczególnie tam gdzie rosną rośliny żywicielskie gatunku
- Opóźnienie koszenia sąsiadujących łąk do zakończenia okresu pojawu motyla (połowa lipca)

Czerwończyk nieparek

Lycaena dispar

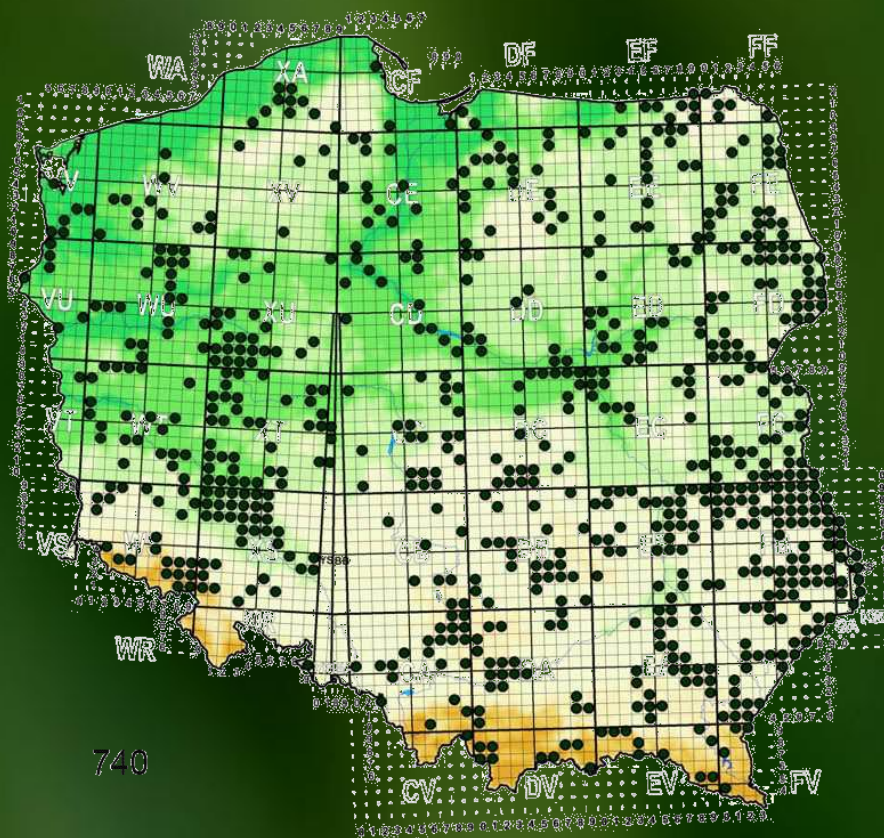
Czerwończyk nieparek

➤ Najpospolitszy z „naturowych” gatunków motyli

Rozpowszechniony w całej Polsce z wyjątkiem wyższych położeń górskich

➤ Gatunek higrofilny i mezofilny

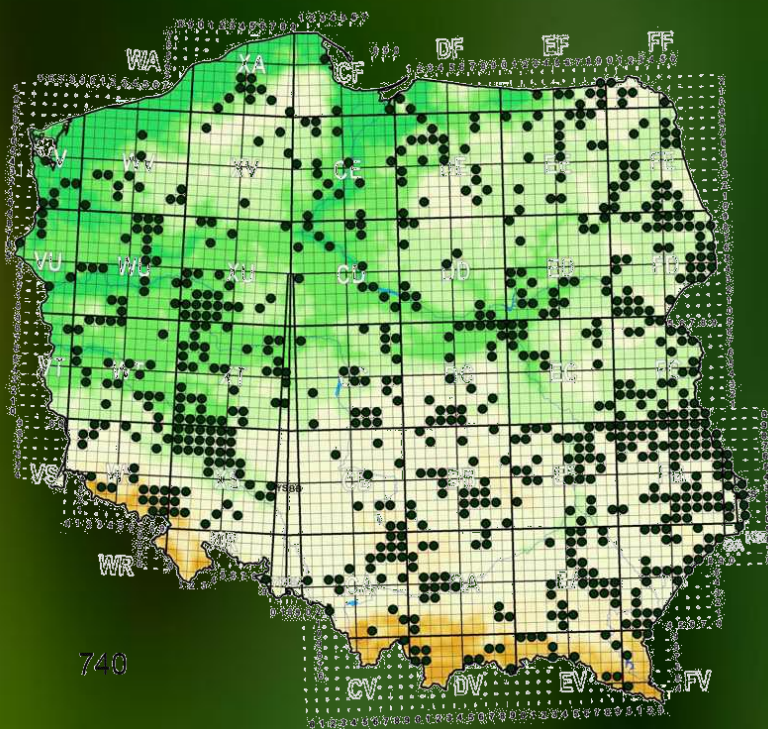
Czerwończyk nieparek – obserwacje imagines

➤ Pojaw imagines: koniec V-VII, koniec VII-VIII (dwa pokolenia) lub rzadziej tylko VII i VIII (jedno pokolenie)

- Zachowanie: Samce terytorialne i osiadłe
- Cechy populacji: Imagines występują zwykle w niewielkich zagęszczeniach –
- Samice mają duże zdolności dyspersji, co mogłoby wskazywać na otwartą strukturę populacji

Czerwończyk nieparek – rozmieszczenie i status

- Najpospolitszy z „naturowych” gatunków motyli
- Rozpowszechniony w całej Polsce z wyjątkiem wyższych położeń górskich
- Gatunek higrofilny i mezofilny

Czerwończyk nieparek

Rośliny żywicielskie: szczawie głównie: lancetowaty (*Rumex hydrolapathum*),
kędzierzawy (*R. crispus*), tępolistny (*R. obtusifolius*), omszony (*R. confertus*)

Co robić aby pomóc czerwoncezowi nieparkowi?

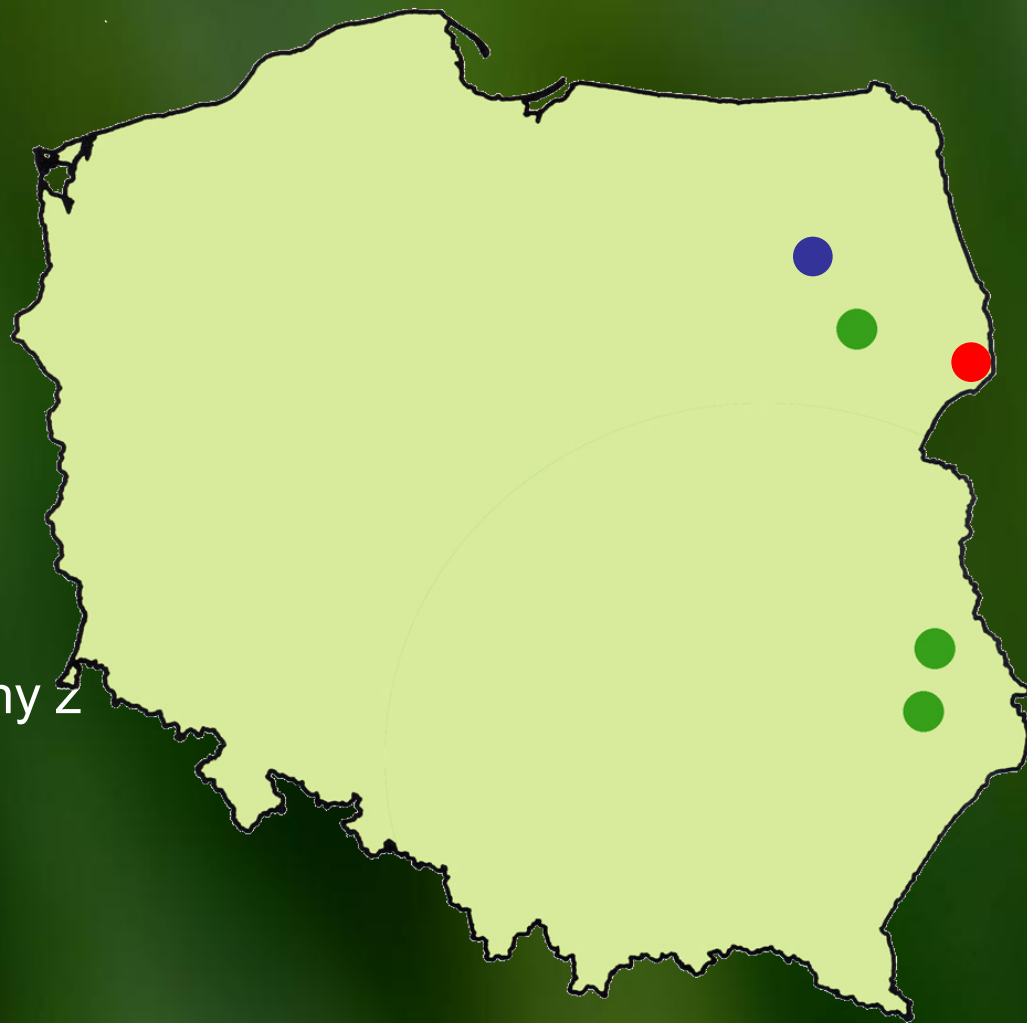
Gatunek nie wymaga odrębnych działań ochronnych, ale będzie służyła mu każda ekstensyfikacja, w tym np. pozostawianie skrajów rowów melioracyjnych bez koszenia lub opóźnienie koszenia do jesieni.

Strzępotek edypus
Coenonympha oedippus

Strzępotek edypus w Polsce

- W Polsce wcześniej wykazany z Puszczy Białowieskiej (gdzie wyginął), Narwiańskiego Parku Narodowego, okolic Chełma i Zamojszczyzny

Strzępotek edypus – obserwacje imagines

- Okres lotu: połowa VI – połowa VII (jedno pokolenie)
- Zachowanie: Motyle latają prawie wyłącznie przy słonecznej pogodzie, ewentualnie pochmurnej, ale bardzo ciepłej. Samce patrolują teren w poszukiwaniu samic

- Cechy populacji:
W miejscu występowania może być liczny Samce żyją 7-9 dni, samice 8-11

Rośliny nektarodajne: odwiedzają kwiaty *Cyperaceae* i *Asteraceae* (*Carduus*, *Centaurea*, etc)

Strzępotek edypus – cykl życiowy

➤ ! W Polsce obserwowany na trzęślicy modrej *Molinia coerulea*

Mało wiadomo o preferencjach siedliskowych

Co możemy zrobić żeby pomóc strzępotkowi edypusowi?

strzępotek edypus

- Lepiej zrozumieć jego potrzeby poprzez badania i monitorng
- Unikać wielkobszarowego jednolitego użytkowania
- Zachowanie struktury kępowej (koszenie raczej ręczne niż mechaniczne)
- Niedopuszczanie do zarastania i ekspansji trzciny

Dziękuję
za uwagę !